

Komentář Odborného panelu (SCOPUS)

FORD: 6.3 Philosophy, Ethics and Religion

Komentář vypracoval: doc. PhDr. Radim Kočandrle, Ph.D.

Datum zpracování: 20. července 2022

Lze se domnívat, že bibliometrie založená na databázi Scopus (a indikátoru SJR) přináší základní data, která v hlavních rysech přibližují dosažené výsledky oborů 6.3. Je to dáno především tím, že v databázi Scopus je indexována většina relevantních časopisů oborů 6.3 a to jak časopisů mezinárodních, tak národních. Za vypovídající lze pokládat i množství uváděných dosažených výsledků (1332 výsledků za roky 2016 – 2020) i fakt, že se rozložení výsledků mezi kvartily blíží normálnímu rozložení.

Zároveň je ale třeba uvést, že bibliometrie vycházející z databáze Scopus tyto výsledky nutně zkresluje. Zkreslení vychází především z toho, že v oborech 6.3 se za hlavní výstupy pokládají monografie. Současně jsou za takové považovány i kapitoly v recenzovaných (kolektivních) monografiích. Obě tyto položky ale do bibliometrie nevstupují.

Navíc se zde odrážejí naprosto jiné citační zvyklosti, než je tomu v případě přírodních věd. Citují se totiž především původní prameny. U soudobých autorů se pak citují převážně monografie a nikoli studie. Konkrétně lze uvést, že výrazné zkreslení lze pozorovat především v rámci D1 (a zčásti Q1), kde se objevují především časopisy z oblasti logiky, aplikované etiky, matematiky, filosofie vědy a lékařství. Tyto časopisy totiž mají obdobné citační zvyklosti jako je tomu právě u časopisů z přírodních věd. Na přední příčky se tedy dostaly kvůli citačním zvyklostem a nikoli významu pro vědní oblast 6.3. Z těchto důvodů tak má z oborů 6.3 stále zdánlivě výlučné bibliometrické postavení zejména právě logika, která je ale pro danou vědní oblast hraniční.

D1 proto nemá pro 6.3 významnou vypovídací hodnotu. Je to naopak rámcově Q1 a zejména Q2, které v zásadě vypovídají o kvalitních VO. V daném případě pak jde především o Q2, v němž je zastoupeno i největší penzum výsledků. Zároveň je ale třeba zdůraznit, že vzhledem k citačním zvyklostem v oboru nelze za kvalitní mezinárodní časopisy pokládat pouze ty uvedené v Q1 nebo Q2. I Q3 a Q4 obsahuje kvalitní mezinárodní časopisy, které však nejsou vzhledem k výše popsáným citačním zvyklostem a s ohledem na svoji úzkou specializaci (a v důsledku toho i malou velikost cílové skupiny) posunovány směrem nahoru. Naopak

v Q1 i Q2 jsou uvedeny mezinárodní časopisy, které nejsou v daném oboru pokládány přímo za významné.

Základní otázky – obory FORD

- 1. Jaká je úroveň oboru v ČR v mezinárodním srovnání? (Je podle vašeho odborného názoru komentovaný obor – při pohledu neomezujícím se pouze na bibliometrická data - na úrovni srovnatelné s vyspělými zeměmi? Případně srovnatelný se zeměmi s obdobnými, pro daný obor relevantními, podmínkami - kulturními, ekonomickými, společenskými ...)**

Úroveň oborů 6.3 lze v mezinárodním srovnání považovat za velmi dobrou. Statistika mezinárodního srovnání podle indikátoru SJR ukazuje převahu publikací v časopisech Q2, zatímco mezinárodně převažuje Q1. V meziročním srovnání se statistika zlepšuje, kdy stoupá počet článků v Q1 (v D1 počet po skokovém nárůstu v roce 2019 stagnuje) a Q2, zatímco klesá v Q3 a stagnuje v Q4.

Ve srovnání s rokem 2017 je stále patrný úbytek počtu publikací v Q2, který je dán především přesunem kvalitních národních časopisů z Q2 v roce 2018: Filosofický časopis (od 2018 v Q3), Reflexe (od 2018 v Q4). Organon F se v roce 2020 posunulo do Q2 (v roce 2016 Q1, 2018 – 2019 Q3).

Zároveň lze ale konstatovat, že ačkoli postavení uvedených národních časopisů (s výjimkou Organon F od 2020) podle indikátoru SJR klesá, zároveň roste počet publikací v Q1 a Q2. Lze se domnívat, že se jedná o důsledek větší míry publikování v mezinárodních časopisech s vyšším indikátorem SJR. Daná situace proto vypovídá o zvyšování internacionalizace oborů 6.3.

- 2. Je tato úroveň adekvátně reflektována zpracovanou bibliometrickou analýzou? Je zde rovněž možnost stručně uvést významné znaky publikační kvality a publikační zvyklosti oboru neobsažené v analýze Modulu 2.**

Lze se domnívat, že bibliometrie podle indikátoru SJR ve Scopus popisuje současnou situaci v oborech 6.3 v rámci daného časového rozmezí let 2016 – 2020 v zásadě adekvátněji než metodika hodnocení podle AIS na WoS. Oproti předchozí metodice, která kladla důraz spíše pouze na počty, lze nyní v nové metodice hodnocení M17+ naopak reflektovat posun k publikacím v mezinárodních časopisech.

Zároveň pro obory 6.3 ale platí, že za hlavní výstupy jsou pokládány monografie a kapitoly v recenzovaných kolektivních monografiích. V této oblasti pak vystupuje jako

ukazatel kvality zejména prestiž nakladatelství a jednotlivých editorů. To znamená, že klíčové publikační výstupy do bibliometrického hodnocení vůbec nevstupují.

3. Do jaké míry se informace o nejvýznamnějších periodických v databázích WoS a Scopus překrývá? Nakolik přináší Scopus podstatné informace o oboru navíc?

Ačkoli databázi WoS nelze pokládat (i přes doplnění nového penza časopisů v roce 2020 – celkem 373 časopisů) za adekvátní pro hodnocení oborů 6.3, databáze Scopus (1078 časopisů v roce 2020) poskytuje pro rámcové určení situace v oborech 6.3 relevantnější informace. Přesto je třeba znovu zmínit výše uvedenou výhradu, že do bibliometrie nevstupují klíčové monografické publikace.

4. Má obor vysokou úroveň své produkce ve srovnání se světem? Dochází v daném oboru k nadprodukcí v méně kvalitních segmentech? Pokud ano, jak byste ji vysvětlili?

Vzhledem k tomu, že v Q1 a Q2 byla publikována více než polovina celkové produkce, lze soudit, že nedochází k nadprodukcí v méně kvalitních segmentech. V Q4 je umístěna zhruba necelá pětina celkové produkce. Ohledně srovnání úrovně produkce se světem viz bod 1. Navíc lze dodat, že vyšší poměr publikací v Q3 a Q4 oproti světu je dán i zařazením kvalitních národních časopisů do těchto kvartilů. V důsledku jazykového omezení přitom tyto časopisy ani nemohou mít větší citační index.

5. Dochází k významným překryvům s jinými obory, zejména u článků ve vyšších pásmech? Můžete to stručně okomentovat? Odpovídají publikace klasifikované jako D1 a Q1 předpokládaným obsahem a zaměřením skutečně výzkumu v oboru FORD do jakého jsou přiřazeny (viz seznam jednotlivých článků v přílohách).

V publikovaných výsledcích v D1 se objevují především publikace z logiky, filosofie vědy nebo lékařství. Jedná se ale zjevně pouze o důsledek zkreslení pořadí časopisů na základě indikátoru SJR a zároveň citačních zvyklostí v daných oborových specializacích, jak bylo rozvedeno výše. Zároveň lze soudit, že tyto publikace svým obsahem sice obecně odpovídají výzkumu v přiřazeném oboru, ale pro daný obor nejsou klíčové (nacházejí se na pomezí s jinými obory).

6. Jaké VO jsou podle oborových bibliometrických zpráv v daném oboru nejvýznamnější z hlediska produkce v D1 a Q1? Odpovídá významný podíl na špičkových výstupech relativně velikosti VO (viz refereční údaje a vaše znalosti oboru)?

Z hlediska produkce v D1 nelze usuzovat na nejvýznamnější VO. Jedná se o důsledek toho, že v D1 převažují časopisy na hranici oborů 6.3 a matematiky či zdravotnictví. Z toho důvodu statistika ukazuje jako excelentní pracoviště, která se oborům 6.3 v zásadě nevěnují. Např. se jedná o Ústav informatiky AV ČR, v. v. i., Vysokou školu technickou a ekonomickou v Českých Budějovicích, či Matematický ústav AV ČR, v. v. i.

Statistika podle Q1 je již v daném ohledu přesnější, jakkoli i ona nese znaky zkreslení statistiky D1. Jako první čtyři excelentní pracoviště zde vystupují Univerzita Karlova, Filosofický ústav AV ČR, v. v. i., Univerzita Palackého v Olomouci a Masarykova univerzita. S jistým odstupem je uvedena Univerzita Hradec Králové (se silným logickým zaměřením). Lze se domnívat, že daná statistika již adekvátněji odráží situaci v oboru.

Základní otázky – významné VO v oboru

- 1. Jaký je bibliometrický profil nejdůležitějších z těchto VO ve srovnání s benchmarky (svět, ČR)? Dosahují dle bibliometrie světové úrovně, případně ji převyšují?**

Otázka je zodpověditelná obtížně. Vzhledem k neuvedení mediánu je srovnání založeno pouze na průměru, který je zkreslující. Srovnání nejvýše hodnocených VO v zásadě kopíruje celkové srovnání ČR a světa, jak bylo popsáno výše (nižší podíl výsledků v Q1 a vyšší v Q2).

- 2. Je podle vašeho názoru bibliometrický výkon zásadní také z hlediska mise těchto VO? (Např. některé VO věnující se aplikovanému výzkumu mohou mít významný výkon v M2, ale z hlediska jejich mise nemusí mít zásadní úlohu.)**

Sledovaný bibliometrický výkon lze v oborech 6.3 pokládat spíše pouze za doplňkové hledisko, protože nezahrnuje hodnocení monografií, které jsou pro daný obor klíčové (viz výše). Na misi těchto VO proto nemá a ani nemůže mít určující přímý vliv.

- 3. Změnila bibliometrická analýza SCOPUS zásadním způsobem Váš pohled na některou z hodnocených VO?**

Nezměnila.

- 4. Existují v oboru VO, které podle Vašeho názoru produkují významný podíl národních výsledků, přesto se mezi špičkovými VO podle bibliometrie neobjevují?**

Lze konstatovat, že se v bibliometrii objevují všechny významné VO. Navíc jsou zpravidla uvedeny i v očekávaném pořadí.

Summary

It can be assumed that the bibliometric evaluation based on the Scopus database (and the SJR indicator) provides basic data that approximate the results of the FORD 6.3 in the main features (versus WoS). This is mainly due to the fact that most of the relevant journals of the FORD 6.3, both international and national, are indexed in the Scopus database. The number of results reported (1,332 results for 2016-2020) can also be considered as sufficient. At the same time, however, it should be noted that bibliometric evaluation based on the Scopus database necessarily distort these results. The distortion stems mainly from the fact that monographs (and chapters in peer-reviewed (collective) monographs) are considered as the main outputs in FORD 6.3. However, both of these items do not enter the bibliometrics. Moreover, there is a completely different citation practices in the FORD 6.3 than in the case of the natural sciences. In any case, bibliometric evaluation can be regarded only as a rather complementary aspect in the FORD 6.3.